

Suunnitelma väkivallan ja kiusaamisen ehkäisemiseksi

Turun normaalikoulussa

Turun normaalikoulussa kaiken toiminnan perustana on toisen ihmisen kunnioittaminen ja hänen fyysisen ja psyykkisen koskemattomuutensa arvostaminen. Koulun säännöt (Minä norssilainen) avataan konkreettiselle tasolle ja selitetään oppilaille joka vuosi syyslukukauden alussa. Säännöt ovat oppilaiden nähtävänä luokissa. Vanhempia informoidaan säännöistä sekä kiusaamisen ja väkivallan ehkäisemisestä vanhempainilloissa tai tiedotteilla.

Työrauhan puute lisää aggressiota ja mahdollistaa kiusaamisen oppituntitilanteissa. Siksi työrauhan opettelemiseen ja ylläpitämiseen kiinnitetään erityistä huomiota, ja opetus ja oppimistilanteet ja -järjestelyt suunnitellaan sellaisiksi, että ne edistävät työrauhaa. Koti ja koulu tekevät myönteistä ja kannustavaa yhteistyötä työrauha-asioissa. Tarvittaessa luokka siirretään opettajien yhteispäätöksellä työrauhainterventio-ohjelmaan, jossa opetellaan tehostetusti yhteisöllistä työrauhan ylläpitämistä. Ohjelmaa seurataan luokanohjaajan ja oppilashuollon sekä vararehtorien johdolla. Yksittäinen oppilas voidaan siirtää parkkioppilaaksi, jossa hän ei määräaikana osallistu luokkaopetukseen vaan opettelee työrauhan ylläpitämistä tehostetusti. Opettajalla ja oppilailla on yhteisvastuu työrauhan ylläpitämisestä. Myös opetusharjoittelijat opastetaan työrauhan ylläpitämisen periaatteisiin ja keinoihin. Näillä keinoilla lisätään oppilaiden motivaatiota opiskeluun ja vähennetään oppilaiden alttiutta ja mahdollisuuksia suunnata oppituntitoimintaansa kiusaamiseen tai aggressiiviseen käyttäytymiseen. Häiritsevää oppilasta tuetaan tarvittaessa myös oppilashuollon keinoin.

Oppilaiden taitoa kuunnella ja sietää erilaisia mielipiteitä, katsomuksia ja arvostuksia kehitetään oppitunneilla. Oppitunneilla käytetään työtapoja, jotka mahdollistavat yhteistoiminnan harjoittamisen. Oppilaiden taitoa ratkaista riitoja rauhanomaisesti tuetaan mallintamalla sovittelua, rauhanomaista ongelmanratkaisukeskustelua ja neuvottelua sekä antamalla vaihtoehtoja aggressiiviselle käyttäytymiselle. Kaikilla luokilla pidetään oppitunteja, joilla käsitellään kiusaamista ryhmäilmionä, kiusaamisen ehkäisemistä ja omien rajojen tunnistamista. Erityisesti koulunkäynnin nivelvaiheissa oppilaille järjestetään ryhmäytymispäiviä, joiden aikana he tutustuvat ja harjoittelevat toimimaan toistensa kanssa. Oppilaita ohjataan ratkaisemaan riitoja itse, ja heitä kannustetaan hakemaan aikuisia avuksi, jos konflikti ei ratkea omin voimin. Aikuisten läsnäolo välitunneilla on näkyvää ja aktiivista, ja myös oppilashuoltohenkilöstö osallistuu valvontoihin mahdollisuuksien mukaan. Myös tukioppilaat toimivat välitunneilla. Opettajien valmiuksia kohdata vaativia sosiaalisia tilanteita vahvistetaan koulutuksissa ja opettajien yhteistyöllä. Koulussa on ohje kasvatuskeskustelusta ja kurinpidosta. Oppilaan hyvinvointitaitojen opetussuunnitelmaa ryhdytään kehittämään.

Oppilaiden halua ylläpitää oppimisympäristö rauhallisena, yhteistyöhakuisena ja väkivallattomana kehitetään osallistamalla oppilaat oppimisen suunnitteluun, ympäristön siisteydestä huolehtimiseen ja riitojen ratkaisemiseen oppilassoittelussa ja päätöksentekoon. Kun oppilas saa kokemuksen siitä, että hänen mielipiteitään arvostetaan ja kuunnellaan ja niillä on vaikutusta, hän kehittyy yhteisvastuullisuuteen ja pitää koulua omanaan. Tämä vähentää kouluympäristöön kohdistuvia aggressionpurkauksia ja ilkivaltaa. Oppilaat ovat mukana esimerkiksi kouluruoan, sisä- ja pihaympäristön sekä

välituntitoiminnan suunnittelussa sekä pihaympäristö ja kouluruokalan siisteyden ylläpitämisessä.

Opettajat ja opetusharjoittelijat saavat koulutusta kiusaamisen selvittämiseen. Selvitys aloitetaan keskustelemalla kiusatun kanssa, ja sen jälkeen keskustellaan kiusajaan / kiusaajien kanssa. Sovittelukeskustelut käydään tämän jälkeen. Kiusaamisen selvittämiseen ja sovitteluun osallistuvat tarvittaessa myös kuraattori ja vararehtorit. Kiusaaminen ja selvittelyt kirjataan ja sovittelukeskusteluista tehdään merkintä Wilmaan myös huoltajan nähtäväksi. Kiusaamistilanteet ratkotaan pääsääntöisesti keskustelemalla, mutta kiusaaja ja kiusattu voidaan myös siirtää eri luokille, jos tilanne ei ratkea sovittelulla. Kiusaamisesta voidaan antaa jälki-istuntoa, ja tarvittaessa rikosasiaa käsitellään yhdessä koulupoliisin kanssa. Myös vanhempia voidaan kutsua keskusteluihin. Kasvatuskeskusteluista, jälki-istunnoista ja poliisikeskusteluista sekä huoltajatapaamisista tehdään Wilmaan merkinnät.

Väkivaltatilanteista seuraa aina jälki-istuntoa, jonka tavoitteena on ohjata väkivaltaa käyttänyttä oppilasta ymmärtämään, miksi väkivaltaa ei voi hyväksyä. Jälki-istunnon aikana keskustellaan esimerkiksi seuraavista asioista:

- Miten ja milloin tapahtumat alkoivat?
- Ketkä kaikki olivat alusta alkaen mukana?
- Mitkä tapahtumat edelsivät väkivaltaa (tappelua)?
- Mikä oli sinun osuutesi tapahtumissa?
- Jos käyt vaihe vaiheelta läpi tapahtumia, missä vaiheessa olisit voinut keskeyttää tapahtumien kehittymisen väkivallaksi? Missä vaiheessa olisit voinut perääntyä? Mikä oli se kohta missä löit / potkit / tartuit kiinni? Mikä toiminta sitä edelsi?
- Miksi et perääntynyt? Miksi käytit väkivaltaa? Mikä asia vastapuolen toiminnassa sai sinut toimimaan väkivaltaisesti? Mitä ajattelit silloin?
- Ketkä muut henkilöt vaikuttivat toimintaasi? Miksi?
- Mitä arvelit saavuttavasi väkivallan käytöllä?
- Miksi vastapuoli käytti väkivaltaa? Mikä omassa toiminnassasi sai hänet toimimaan väkivaltaisesti? Mitä arvelet hänen halunneen saavuttaa väkivallan käytöllä?
- Mitä muita tapoja ratkaista kiistatilanne olisi ollut käytössäsi? Entä mitä muita ratkaisutapoja olisi ollut vastapuolen käytössä? Tulivatko ne mieleesi? Miksi hylkäsit ne?
- Millaiset välinne olivat väkivallan käytön jälkeen? Miten arvelet välienne kehittyvän jatkossa? Miten ne saisi myönteisiksi tai neutraaleiksi?
- Mitä seurauksia olisi ollut muiden ratkaisukeinojen kuin väkivallan käytöstä?
- Miten aiot toimia, jos vastaisuudessa tulee samanlainen tilanne eteen? Miksi?
- Miten väkivaltaa voi mielestäsi ehkäistä koulussa?
- Mitä laki sanoo väkivallan käytöstä? Mitä laki sanoo itsepuolustuksesta? Entä korvausvelvollisuudesta?
- Mikä on rohkeaa käytöstä?
- Millainen on ihannemiehesi /ihannenaisesi? – oman sukupuolen mukaan. Kuuluuko siihen väkivaltainen käytös?
- Millainen on ihanneminäsi? Kuuluuko siihen väkivallan käyttö?
- Mitä toiset odottavat sinulta? Odotetaanko sinulta väkivallan käyttöä? Miksi? Haluatko täyttää odotukset?
- Mitä fyysisiä seurauksia uhrille voi tulla?
- Mitä psyykkisiä seurauksia uhrille voi tulla?
- Miten kouluyhteisön muut jäsenet suhtautuvat näkemäänsä väkivaltaan? Miksi?

Opettajaan tai muuhun koulun henkilökuntaan kohdistunut väkivalta käsitellään poliisin kanssa, samoin yli 15-vuotiaan (rikosoikeudellisesti vastuullisen) oppilaan käyttämä väkivalta. Myös toistuvat alle 15-vuotiaan aiheuttamat väkivaltatilanteet käsitellään poliisin kanssa. Tarvittaessa tehdään lastensuojelu- tai rikosilmoitus. Huoltajan kanssa neuvotellaan, ja oppilas ohjataan tarvittaessa ulkopuolisen tuen hakemiseen aggression hallitsemiseksi. Poliisin rooli on luonteeltaan kasvattavaa, ja poliisiyhteistyön tavoitteena on ehkäistä väkivallan toistumista etsimällä oppilaan kanssa laillisen käyttäytymisen rajoja.

Sanalliseen aggressioon ja vihapuheeseen, esimerkiksi haistatteluun tai rasistiseen nimittelyyn, reagoidaan viipymättä. Oppilaan kanssa keskustellaan. Keskustelussa selvitetään myös tilanteiden taustoja, jotta mahdollinen aggressionilmaukseen johtanut kiusaaminen saataisiin selville. Oppilasta ohjataan empatiaan ja suvaitsevaisuuteen, ja anteeksipyyntö- ja sopimismahdollisuus järjestetään.

Koulumatkalla tapahtuvasta kiusaamisesta ja väkivallasta informoidaan asianomaisten koteja. Oppilaiden kanssa myös keskustellaan, etenkin jos koulumatkakiusaaminen tai -väkivalta vaikeuttavat opiskelua tai sosiaalisia suhteita koulupäivän aikana. Koulun kurinpitokeinoja ei voida soveltaa kouluajan ulkopuolisiin tapahtumiin. Myös nettikiusaamista voidaan käsitellä, jos oppilaiden suhteet koulussa ja opiskelurauha kärsivät. Käsittelystä informoidaan koteja. Tarvittaessa ohjataan rikosilmoituksen tekemiseen.

Koulun ulkoa tulevaan väkivaltaan on varauduttu erillisellä turvallisuusohjeella. Oppilaiden kanssa harjoitellaan luokkiin suojautumista säännöllisesti. Koulussa toimivat turvallisuus- ja kriisityöryhmä, joiden tehtävänä on antaa ohjeita ulkoa tulevan väkivallan tilanteista selviytymiseen sekä tilanteen aikana että sen jälkeen. Koulussa käsitellään terrorismiin ja väkivaltaiseen ekstremismiin liittyviä kysymyksiä osana oppitunteja. Opettajia koulutetaan väkivaltaisen ekstremismin tunnistamiseen.